

Motion till riksdagen 2005/06:Ju493

av Mikael Oscarsson (kd)

Brottsbekämpande samhällssamverkan och nolltolerans

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att brottsbekämpande samhällssamverkan bör prövas i en större svensk stad, förslagsvis Uppsala, under ett års tid.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om en fortsatt användning och utveckling av arbetsmetoden nolltolerans i Sverige.

Motivering

Vardagsbrottslighet och fruktan för brott hotar människors välmående, och därmed även samhällets. När människor blir rädda för att gå igenom parker eller välja vissa gator i städerna, växer en osund misstänksamhet fram mellan människor, samtidigt som butiker och företag söker sig till andra områden. Kriminaliteten däremot frodas när människor isolerar sig från varandra. Den sociala isoleringen växer dessutom genom vår moderna livsstil, med fler dubbelarbetande familjer, mindre tid för ideella engagemang etc. Resultatet av dessa – och andra faktorer i samhället – är att såväl vardagsbrottslighet som den grövre brottsligheten ökar i vårt land.

Vad kan vi göra för att stävja denna negativa utveckling? En början kan vara att ta lärdom av framgångsrika arbetsmetoder från andra länder. Situationen i Sverige liknar den på många andra håll i världen, och i olika länder och städer har olika metoder provats för att komma till rätta med problemen. Ett exempel är den s.k. San Diego-modellen som har organiserat ett stort antal frivilliga i samarbete med polisen i kampen mot brottsligheten. Metoden skulle kunna kallas samhällssamverkan mot brott, där det vi i Sverige kallar grannsamverkan mot brott är ett viktigt inslag. Metoden har lett till att San Diego under flera års tid lyckats minska såväl den grövre brottsligheten som vardagsbrottsligheten. Några exempel:

Fel! Okänt namn på

	mord	rån	inbrott	bilstöld
1990	135	4 331	16 691	24 245
1997	67	2 604	8 159	10 809
1998	42	2 121	7 349	9 940

Befolkningen har på denna tidsperiod vuxit från 1 118 000 personer till ca 1 214 000 personer. Intressant är också att San Diego inte har någon särskilt stor poliskår, ca 2 000 polismän och 600 civilanställda.

San Diego-polisen har anseende som kanske den mest progressiva och framgångsrika poliskåren i Nordamerika. Vad är förklaringen till framgången? Huvudförklaringen är att man valt att lägga betoningen på extern samverkan i stor skala, dvs. att involvera enskilda, familjer, organisationer, förvaltningar och företag i det stora samhällsprojektet: att minska brottsligheten. San Diego-polisen har 1 100 frivilliga civilpersoner i olika oavlönade deltidsbefattningar. Uppgifterna är allt ifrån receptionister, parkerings- och trafikvakter till reservpolis. Insatserna av de frivilliga lovordas av både polischefer och vanliga polismän på fältet. De frivilliga vidareutbildas på olika sätt. Dessutom har man nära kontakt med en rad frivilligorganisationer.

I San Diego arbetar polisen aktivt med att informera allmänhet, föräldrar och företag hur de kan förebygga brott. De har insatser riktade särskilda mot barn och ungdomar för att minska deras utsatthet. De ställer omfattande resurser till förfogande för brottsoffer, särskilt för dem som utsatts för sexuella brott, våld i hemmet, övergrepp mot barn och äldre. I Sverige finns som bekant Grannsamverkan mot brott i många bostadsområden. Även detta är en viktig del i modellen, och skulle kunna utvecklas ytterligare i Sverige utifrån San Diegos erfarenheter.

Nolltolerans

Ytterligare en modell som prövats med framgång är New York-modellen. Polisen i New York, en stad med närmare 7,5 miljoner invånare, arbetar sedan flera år extra hårt med att sätta stopp för småbrott och förseelser – exempelvis inbrott, bilstölder och fylleri. Tanken är att stoppa små förseelser innan dessa leder till grövre brottslighet. Sedan metoden infördes har brottsligheten sjunkit också i New York City. Gatorna har blivit säkrare nattetid. 2003 var staden nere i samma brottstatistik som på 50-talet!

Flera försök i Sverige med New York-modellen, nolltolerans, har gett positivt utslag. I Eskilstuna tog polisen upp kampen mot småbrotten under en försöksperiod 1996. Misshandelsfallen under fredags- och lördagskvällar minskade med 47 %. I Stockholms åtta polisdistrikt provades metoden våren 1998. I city inriktades arbetet på kroglivet. Även här sjönk antalet misshandelsfall. I Stockholms tunnelbana prövades metoden under sex veckor hösten samma år. Strategin mottogs mycket väl av resenärer och av de närpolisenheter som var knutna till projektet. Resultatet var även här positivt.

Fel! Okänt namn på

För att nolltolerans ska fungera förutsätts tre saker: en hög polistäthet med många poliser i yttre tjänst, ett uppföljningssystem som uppmuntrar polisens prestationer och en rättskedja som förmår att hantera – och som med lika konsekvent nolltolerans – följer upp polisens ingripande och rapporter. Som det ser ut i dag brister förutsättningarna i Sverige på fler punkter för att arbetsmetoden nolltolerans ska kunna lyckas fullt ut. För att sådana satsningar skall bli effektiva krävs också förbättringar av teknik- och dataanvändningen, som bl.a. gör gärningsmannaidentifikation och lokal brottsstatistik mer lättillgänglig. Det är också viktigt att uppföljning och utvärdering av de egna insatserna sker kontinuerligt för att utveckla modellen.

Erfarenheterna från New York-modellen har satt en del kriminologiska doktriner på kant. Ofta har man försökt att bortförklara New York-polisens arbetsmetod, men det har visat sig att filosofin bakom nolltolerans – ingrepp mot små förseelser för att på så sätt förebygga svårare brott – är helt riktig. En av tankarna bakom New York-modellen, vilket också är skälet till att den blivit lite kontroversiell, är att det finns annat än sociala insatser som kan få ner brottsligheten. Men det är inte samma sak, vilket motståndarna hävdar, som att säga att brott inte kan ha sociala orsaker. Man kan förespråka både nolltolerans och omfatta föreställningen att brottslingar ofta kommer från socialt utsatta miljöer. Den engelske premiärministern och labourledaren Tony Blair har gjort det i den slagkraftiga formuleringen: ”Tough on crime, tough on the causes of crime.” Han har också deklarerat att New York-modellen kommer att införas i tjugofem engelska städer.

Enligt forskare på Brottsförebyggande rådet, BRÅ, är det på kommunal nivå mycket populärt att äska pengar för att genomföra olika sociala projekt i syfte att förebygga brottslighet. Men ytterst få kommuner är intresserade av att använda pengar till att bekämpa brott på ett av de få sätt som verkligen visat sig effektivt som till exempel övervakningskameror, borttagande av underjordiska gångar och tunnlar, mörka tvättstugor, undermåliga källarlås och garage utan insyn. Det finns mer och mer forskning som visar att enklare vardagsbrott går att komma åt genom ett moderniserat och förändrat polisarbete i kombination med åtgärder som gör miljön tryggare.

Stockholm den 28 september 2005

Mikael Oscarsson (kd)